

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

- A1. α. Ορεινοί:** Κατά τη διάρκεια της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864 εμφανίζεται η μεγάλη παράταξη των Ορεινών. σχολ. βιβλίο σελ.77: «Οι Ορεινοί απαρτίστηκαν ... και των πλοιοκτητών.»
- β. Φεντερασιόν:** Στο τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913)...σχολ .βιβλίο σελ. 46: «...η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα ... εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.»
- γ. Πατριαρχική Επιτροπή:** σχολ. βιβλίο σελ. 142-143: «Η επιστροφή των προσφύγων στη Μικρά Ασία ... και την Ανατολική Θράκη.»
- A2. α. Λάθος β. Λάθος γ. Σωστό δ. Λάθος ε. Σωστό**
- B1. α.** Σχολικό βιβλίο σελ. 137: «Την εποχή αυτή (μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου το Αύγουστο του 1913) έφτασε και το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα ... με επέμβαση της ελληνικής κυβέρνησης.»
- β.** Σχολικό βιβλίο σελ. 140: «Την περίοδο 1919- 1921, λόγω της Ρωσικής Επανάστασης ... ακολούθησαν Αρμένιοι και Ρώσοι.»
- B2.** Σχολικό βιβλίο σελ. 46: «Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα... με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

- Γ1.** Τον Μάιο του 1919, με την αποβίβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη, ξεκινά η Μικρασιατική εκστρατεία, η οποία απέβλεπε στην υλοποίηση της μεγάλης ιδέας, όπως αυτή εκφραζόταν από την εξωτερική πολιτική της χώρας και προσωπικά από τον πρωθυπουργό της Ελευθέριο Βενιζέλο. Ωστόσο, οι πολιτικές και στρατιωτικές εξελίξεις δεν ήταν εκείνες που ευελπιστούσε η ελληνική πλευρά. Το Νοέμβριο του 1920 ο Βενιζέλος χάνει στις εκλογές και η φιλοβασιλική κυβέρνηση επαναφέρει τον ανεπιθύμητο από τους Συμμάχους Βασιλιά Κωνσταντίνο στο θρόνο. Αυτό έδωσε την αφορμή στους Συμμάχους να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα. Συγχρόνως το εθνικιστικό κίνημα των Τούρκων με επικεφαλής τον Μουσταφά Κεμάλ γινόταν διαρκώς ισχυρότερο τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό της Τουρκίας. Ο μικρασιατικός πόλεμος έληξε με ήττα και υποχώρηση του ελληνικού στρατού. Χιλιάδες πρόσφυγες ακολουθώντας το στρατό άρχισαν να φτάνουν στην Ελλάδα. (στοιχεία από σχολικό βιβλίο σελ. 144)
- α.** Αμέσως ξεκινούν διπλωματικές συνομιλίες για τη διευθέτηση των εκκρεμών ζητημάτων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ιδιαίτερα για το ζήτημα των πληθυσμών και των συνόρων. Στις 30 Ιανουαρίου 1923 υπογράφεται η ελληνοτουρκική Σύμβαση της Λοζάνης η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των

πληθυσμών μεταξύ των δύο κρατών. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο για αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Όπως πληροφορούμαστε από το Κείμενο Α που προέρχεται από μαρτυρίες των ίδιων των προσφύγων που είχαν παραμείνει στις εστίες τους στην Τουρκία, στο Γκέλβερι, ενημερώθηκαν από ειδική Επιτροπή που έφτασε από την Ελλάδα ότι έπρεπε υποχρεωτικά να γίνει Ανταλλαγή και να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Συγκροτήθηκαν κατάλογοι με τα ονόματα και τις περιουσίες τους. Δόθηκε, επίσης, η δυνατότητα να τους ακολουθήσουν και οι Έλληνες της περιοχής τους, οι οποίοι είχαν στο παρελθόν εξισλαμιστεί. Για τους τελευταίους όμως η ανταλλαγή δεν ήταν υποχρεωτική. (σχολικό βιβλίο σελ. 149-150 και πληροφορίες Κειμένου Α)

Από την Ανταλλαγή επίσης εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης. Μάλιστα η Ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Οι ανταλλάξιμοι σύμφωνα με τη Σύμβαση Ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά τους ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο

- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή τους περιουσία. Μάλιστα, όπως μας πληροφορεί το Κείμενο Α η αρμόδια Επιτροπή σύστησε στους Έλληνες που επρόκειτο να αλλάξουν χώρα εγκατάστασης να πουλήσουν ό,τι μπορούν από την κινητή τους περιουσία και τα υπόλοιπα να τα πάρουν μαζί τους.

- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας

- θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής, η οποία ιδρύθηκε με το άρθρο 11 της Σύμβασης με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη –πολίτες ουδετέρων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.

Η Σύμβαση αυτή διέφερε από τις προηγούμενες, καθώς καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση των πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών. (σχολικό βιβλίο σελ. 150-152 και πληροφορίες Κειμένου Α)

- β. Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις ελληνικές πόλεις συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Αυτό, όμως, δεν ήταν δυνατό να γίνει, γιατί η πραγματικότητα είχε ήδη διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους. Είναι ιδιαίτερα ενδεικτικό της επιθυμίας της Τουρκίας να επιβάλει την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών το γεγονός ότι των συνομιλιών – αλλά και του κράτους – ηγείτο ο Μουσταφά Κεμάλ. Σύμφωνα με το Κείμενο Β ο Κεμάλ ήταν

μέλος του στενού πυρήνα των Νεότουρκων που κυβέρνησαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1908 έως το τέλος του Α Παγκοσμίου πολέμου. Βασική τους επιδίωξη ήταν η εκδίωξη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από το έδαφος της Αυτοκρατορίας. Στην περίπτωση της Μικρασιατικής καταστροφής η έξοδος των Ελλήνων ήταν γεγονός μη αναστρέψιμο και όσοι Έλληνες είχαν απομείνει στην Τουρκία ήταν απλώς ζήτημα χρόνου να εκδιωχθούν. Αν τα πράγματα εξελίσσονταν με αυτόν τον τρόπο, η Ελλάδα θα έχανε τη διαπραγματευτική της ικανότητα να απαιτήσει τη μετανάστευση των τουρκο-μουσουλμανικών πληθυσμών της Ελλάδας. Συνεπώς, η ελληνική αντιπροσωπεία δεν μπορούσε παρά να συμφωνήσει για την υποχρεωτική ανταλλαγή. (σχολικό βιβλίο σελ. 151-152 και πληροφορίες Κειμένου Β).

Την ηγεσία της ελληνικής αντιπροσωπείας είχε αναλάβει προσωπικά ο Ελευθέριος Βενιζέλος, αναλαμβάνοντας έτσι και τη βαρύνουσα ευθύνη της υποχρεωτικής ανταλλαγής. Όπως μας πληροφορεί το Κείμενο Γ ο ίδιος προέβλεπε ότι οι πρόσφυγες θα τον «αναθεματίσουν» για αυτήν την κατάληξη, όμως οι ενέργειές του υπαγορεύτηκαν από τον ορθολογισμό και το ρεαλισμό της πολιτικής του. Δείγμα, άλλωστε, αυτής της πολιτικής υπήρξε και η πρώιμη προθυμία του Βενιζέλου να αποδεχθεί την ανταλλαγή πληθυσμών ως ριζική μέθοδο επίλυσης των σχετικών ζητημάτων με την Τουρκία ήδη από το 1914. Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των δύο ηγετών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Σύμφωνα ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. (σχολικό βιβλίο σελ. 152 και πληροφορίες Κειμένου Γ)

Οι πρόσφυγες έμειναν με τη πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους. Τα παράπονά τους ήταν δικαιολογημένα, αλλά και το κράτος δεν μπορούσε να διεκδικήσει κάτι περισσότερο λόγω των τραγικών συνθηκών. Τελικά οι συνομιλίες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας λήγουν στις 24 Ιουλίου 1923 με την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης, που όριζε τα σύνορα των δύο χωρών. Αν λάβουμε υπόψη μας τις δυσκολίες που υπήρξαν και στη συνέχεια σχετικά με τις προσπάθειες αποκατάστασης των προσφύγων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι συνέχισε να επικρατεί ορθολογισμός και ρεαλισμός μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, ώστε τελικά να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. (σχολικό βιβλίο σελ. 152 και πληροφορίες Κειμένου Γ)

- Δ1.** Στις 9 Δεκεμβρίου 1898 σηματοδοτείται η νέα και τελική φάση της κατάστασης της Κρήτης πριν την ένωσή της με την Ελλάδα. Αναγνωρίζεται η ύπαρξη της Κρητικής Πολιτείας με Ύπατο Αρμοστή τον πρίγκιπα Γεώργιο, εντολοδόχο των Μεγάλων Δυνάμεων, ο οποίος γίνεται δεκτός στην Κρήτη μέσα σε μια απερίγραπτη φρενίτιδα ενθουσιασμού. Μετά από αιώνες αγώνων των Κρητικών κατά των Τούρκων κυριάρχων, όπως μας πληροφορεί το Κείμενο Β, η Κρήτη κάνει μια νέα αρχή προς την αυτόνομη διακυβέρνηση, που θα την οδηγούσε στην ένωσή της με την Ελλάδα. (σχολικό βιβλίο σελ. 206 και πληροφορίες από Κείμενο Β)

Αμέσως μετά την ψήφιση του Συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας, το οποίο εγκρίθηκε και από τις Μεγάλες Δυνάμεις, συγκροτήθηκε και ορκίστηκε η πρώτη

κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας, στην οποία Υπουργός Δικαιοσύνης ορίστηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας του νέου καθεστώτος χαρακτηρίζονταν από θετικό και αισιόδοξο κλίμα δημιουργίας. Ωστόσο, λίγο αργότερα το κλίμα αυτό άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν υπερβολικά συντηρητικό και ασαφές, όπως το χαρακτήριζε ο Βενιζέλος σύμφωνα με το Κείμενο Β. Αυτό έκανε και την κρητική κυβέρνηση ασταθή και παραχωρούσε στον Ηγεμόνα, όπως ονομάστηκε ο Ύπατος Αρμοστής, υπερεξουσίες που εύκολα μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε δεσποτική συμπεριφορά. (σχολικό βιβλίο σελ. 207 και σελ. 208 και πληροφορίες του Κειμένου Β)

Επιπλέον, η ασάφεια στον ακριβή καθορισμό των αρμοδιοτήτων δημιουργούσε τριβές και προσωπικές αντιπαραθέσεις στο έργο της διοίκησης. Οι τοπικοί παράγοντες του νησιού, που πολέμησαν για την ελευθερία του και στήριξαν με ενθουσιασμό τον Πρίγκιπα, έβλεπαν τώρα με δυσφορία και πικρία να παραγκωνίζονται και να διορίζονται σε καίριες θέσεις Αθηναίοι σύμβουλοι του Γεωργίου, που αγνοούσαν τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών. Το Κείμενο Β επιβεβαιώνει αυτή την άποψη αναφέροντας την πεποίθηση του Γεωργίου ότι οποιαδήποτε λύση του Κρητικού ζητήματος θα προερχόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ οι πολιτικοί παράγοντες της Κρήτης ήταν άσχετοι με το θέμα, αν όχι και επιζήμιοι. (σχολικό βιβλίο σελ 208 και πληροφορίες του Κειμένου Β)

Ακριβώς σε αυτό το σημείο εντοπίζεται η μεγάλη σύγκρουση απόψεων μεταξύ του Ελευθερίου Βενιζέλου και του πρίγκιπα Γεωργίου. Στο ουσιαστικό ζήτημα της διαχείρισης του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα παρατηρήθηκε εξ αρχής διάσταση απόψεων μεταξύ των δύο ανδρών. Ο Γεώργιος πίστευε πως η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωρίμαζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. Σύμφωνα με το Κείμενο Β, ο πρίγκιπας πίστευε ότι αρμόδια για την εξωτερική πολιτική της Κρήτης ήταν η ελληνική μοναρχία, για αυτό και ανέλαβε μόνος του τη μεθόδευση της προσάρτησης του νησιού στην Ελλάδα, χωρίς να συμβουλευτεί τους υπουργούς του. Επέμενε σε προσωπικές συζητήσεις με τον τσάρο της Ρωσίας και διαπραγματεύσεις με τους υπουργούς Εξωτερικών της Ρωσίας, της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας. Έκρινε ότι αν η πίεση προς τις Μεγάλες Δυνάμεις από το εσωτερικό του νησιού γινόταν μεγάλη, η συγκατάνευσή τους στην ενωτική λύση θα ήταν ταχύτερη, όπως τονίζει το Κείμενο Α. (σχολικό βιβλίο σελ. 208-209 και πληροφορίες Κειμένων Α και Β)

Ο Βενιζέλος από την άλλη πλευρά βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. Σύμφωνα με το Κείμενο Α ο Βενιζέλος είχε κάνει γνωστές τις απόψεις του ήδη από καλοκαίρι του 1900 στον πρίγκιπα. Θεωρούσε ότι η παράταση του Αρμοστειακού καθεστώτος εμπόδιζε την απαλλαγή της Κρήτης από τα δεσμά της διεθνούς εξάρτησης και γινόταν έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων. Αντίθετα, η κατάκτηση της αυτονομίας θα συντελούσε στην προαγωγή των διεθνών συμφερόντων στο εξωτερικό και την κατοχύρωση της αυτοδιοίκησης στο εσωτερικό, ιδιαίτερα με την οργάνωση της

πολιτοφυλακής. Όπως προκύπτει από το Κείμενο Β ο Βενιζέλος υποστήριζε πλήρη αυτονομία της Κρήτης, χωρίς ξένες επεμβάσεις και με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση, ενώ αντίθετα ο πρίγκιπας Γεώργιος επέμενε στη δεσποτική διακυβέρνηση με ξένη κηδεμονία. Ο Βενιζέλος, από την άλλη πλευρά, θεωρούσε ότι το τελικό στάδιο για τη νομότυπη πραγματοποίηση της ένωσης με την Ελλάδα ήταν η ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο πριγκιπάτο. (σχολικό βιβλίο σελ. 209 και πληροφορίες Κειμένων Α και Β).

Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου.»

Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού. (σχολικό βιβλίο σελ. 209)

Η κρίση κορυφώθηκε στις 18 Μαρτίου 1901, όταν ο Γεώργιος απέλυσε το Βενιζέλο από τη θέση του Υπουργού Δικαιοσύνης, κάτι που δυσχέρανε περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ των δύο ανδρών. (σχολικό βιβλίο σελ. 209)